

دکتر منوچهر مسهدی آبر بوجار

سرشناسه	مشهدی اکبر بوجار، منوچهر، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	حجامت، محور سلامتی / تألیف منوچهر مشهدی اکبر بوجار.
وضعیت ویراست	[ویراست ۲].
مشخصات نشر	تهران: سفیر اردهال، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۹۷۸-۶۰۰-۳۱۳-۵۲۸-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
موضوع	حجامت و خون‌گیری.
موضوع	Phlebotomy.
موضوع	اخلاط چهارگانه
موضوع	Four-fold humours*
موضوع	پزشکی سنتی
موضوع	Traditional medicine
رده ی‌سی‌کره	۱۳۹۶ ۳۲۵/م RM1۸۲
رده ی‌تا دیویی	۶۱۵/۸۹۹
شماره کتا، شناسی	۴۷۸۵۳۶۵

حجامت، محور سلامتی

دکتر منوچهر مشهدی اکبر بوجار

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۶

صفحه آرای، طراحی جلد، لیتوگرافی: چاپ و صحافی
واحد آماده سازی نشر سفیر اردهال

شمارگان: ۵۵۰ نسخه ♦ شماره نشر: ۱۳۹۶
بها: ۴۰۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۶، انتشارات سفیر اردهال www.safirardehal.ir

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۳-۵۲۸-۴

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبه روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴
تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۳۸۹۸-۸۸۳۱۹۳۴۲ کد پستی: ۱۵۸۱۸-۷۴۷۱۵ email: safirardehal

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۲۱	مقدمه.....
۳۵	جایگاه حجامت در اسلام.....
۳۵	دعای حجامت از زین مام ضا (ع).....
۳۶	جایگاه حجامت در دنیای امروز.....
۳۹	حجامت در کشور ما (جایگاه قانونی - حجامت در ایران).....
۴۷	نمونه‌هایی از متون طب سنتی درباره‌ی حجامت.....

فصل اول

۶۳	طبایع.....
۶۸	چند مثال کاربردی.....
۸۰	طبع (مزاج) صفراوی.....
۸۳	طبع مزاج دمو.....
۸۵	طبع (مزاج) بلغمی.....
۸۸	طبع (مزاج) سوداوی.....
۹۵	طبع (مزاج) معتدل.....
۹۹	مزاج سنن مختلف.....
۹۹	۱) مرحله‌ی رشد (حداثت و نمو).....
۱۰۰	۲) مرحله‌ی جوانی (شباب).....
۱۰۰	۳) مرحله‌ی میانسالی (کهنولت).....

۱۰۰	مرحله‌ی پیری (شیخوخیت)
۱۰۱	مزاج فصل‌ها
۱۰۲	طبع مکان‌ها
۱۰۲	مثال‌هایی از ارتباط مزاج با ارث و اقلیم
۱۰۳	مزاج مزه‌ها
۱۰۴	طبع بوها
۱۰۴	مزاج رنگ‌ها
۱۰۵	مزاج ابعاد: شبانه روز
۱۰۵	مزاج اعضای بدن انسان
۱۰۷	طبع اندام‌های انسان: مزاج اعضا در مقایسه با یکدیگر
۱۰۸	مزاج بیماری
۱۰۹	اخلاط
۱۰۹	انواع هضم
۱۱۰	اسباب چهارگانه‌ی اخلاط طبیعی
۱۱۳	تعریف نُضج
۱۱۳	اندام‌ها
۱۱۵	ارواح و قوا
۱۱۶	افعال (اعمال)
۱۱۷	تقسیم‌بندی افعال
۱۱۷	اهمیت افعال

فصل دوم

۱۲۳	روش‌های اجرای حجامت
۱۲۹	بادکش خورشیدی
۱۳۷	محل‌های حجامت در سطح بدن
۱۳۷	حجامت عام
۱۳۸	حجامت رهاننده یا چهاربند

۱۳۹		حجامت سه‌بند
۱۳۹		حجامت کاهل
۱۳۹		حجامت عصص
۱۳۹		حجامت ساقین
۱۴۰		حجامت زیر قوزک بیرونی پاها (بین تحت الکعب و العرقوب)
۱۴۰		حجامت چانه (تحت الزقن)
۱۴۰		حجامت پشت گوش
۱۴۱		حجامت آرق سر = حجامت سر = هامه = آهیانه = شفا بخش = نجات بخش
۱۴۲		حجامت کایه‌ها
۱۴۲		حجامت کبد و طحال
۱۴۳		حجامت لوزالمعده
۱۴۳		حجامت ریه‌ها
۱۴۳		حجامت قلب
۱۴۳		حجامت مثانه
۱۴۴		حجامت پس سر یا قمحوده
۱۴۴		حجامت نُقره یا مُفاک
۱۴۴		حجامت پیشانی
۱۴۵		حجامت گونه‌ها
۱۴۵		حجامت شقیقه‌ها
۱۴۵		حجامت زانو‌ها
۱۴۶		حجامت تیروئید
۱۴۶		حجامت لاله‌ی گوش
۱۴۶		حجامت احتقان
۱۴۷		حجامت اخ‌دعین
۱۴۷		حجامت ورک یا کفل
۱۴۷		حجامت ران
۱۴۸		حجامت ساعد

۱۴۸		حجامت آلرژی
۱۵۰		حجامت‌های موضعی
۱۵۴		حجامت (بادکش) خون‌ساز (افزایش قند)
۱۵۵		بادکش بالا و پایین سینه‌ها
۱۵۶		بادکش تخمدان‌ها
۱۵۶		بادکش وسیع کتف
۱۵۶		بادکش وسیع شکم
۱۵۷		بادکش پوس
۱۵۷		بادکش روماتیسم
۱۵۸		انواع بادکش‌ها: کمر
۱۵۹		بادکش مسیر سیاتیک
۱۶۱		وضعیت‌های مناسب برای اجرای حجامت
۱۶۶		عوامل تعیین‌کننده‌ی تعداد و فواصل حجامت‌ها
۱۶۹		بهداشت عمومی و حجامت
۱۶۹		تاریخچه‌ی بهداشت عمومی
۱۷۰		بهداشت در قرون وسطی
۱۷۰		بهداشت در دوره‌ی رنسانس
۱۷۱		بهداشت در قرون هجدهم و نوزدهم
۱۷۱		بهداشت در قرن بیستم
۱۷۲		مفاهیم سلامتی، بیماری و پیشگیری
۱۷۲		آشنایی با سازمان بهداشت جهانی
۱۷۴		بهداشت فردی
۱۷۴		تکنیک آسپتیک
۱۷۵		اصول تکنیک
۱۷۵		Sterilization و روش‌های ضدعفونی
۱۷۵		تمیز کردن
۱۷۵		ضدعفونی کردن

۱۷۶	پاکسازی و بازرسی وسایل: ضروری است
۱۷۶	علامت گذاری وسایل استریل شده
۱۷۶	استریزاسیون با استفاده از اتوکلاو
۱۷۷	زمان خشک کردن و تخلیه‌ی وسایل از اتوکلاو
۱۷۷	اتوکلاو تحت خلأ
۱۷۷	استریزاسیون با سرعت زیاد
۱۷۷	استریزاسیون با حرارت خشک
۱۷۸	استریزاسیون با گاز
۱۷۸	اشعه‌ی گاما (استریزاسیون سرد)
۱۷۹	نقایص احتمالی در عمل استریزاسیون

فصل سوم

۱۸۱	مکانیزم‌های پیشنهادی در مورد اثر حجامت
۱۸۳	حجامت چیست
۱۸۳	حجامت در این کتاب
۱۸۵	محل‌های حجامت
۲۰۲	سیستم منعقد کننده‌ی خون
۲۰۳	سیستم Fibrinolytic (حل کننده‌ی خون منعقد شده (لخته))
۲۱۰	فاکتورهای Vasoactive
۲۱۰	فاکتورهای حاصل از اسید آراشیدونیک
۲۲۶	اثر حجامت بر تحریک تیموس یا تقلید عملکرد تیموس
۲۳۳	مکانیزم احتمالی تنظیم متابولیسم قند خون
۲۳۴	حجامت و کاهش ویسکوزیته‌ی خون
۲۳۶	حجامت و ایجاد تعادل هورمونی
۲۳۷	حجامت و افزایش هورمون رشد
۲۳۷	حجامت و هورمون‌های تیروئید و پاراتیروئید
۲۳۹	حجامت و هورمون‌های جنسی

۲۳۹.....	حجامت و پرولاکتین
۲۳۹.....	حجامت و غده‌ی آدرنال
۲۴۱.....	حجامت و توان سم زدایی
۲۴۲.....	حجامت مهارکننده‌ی نقاط ماشه‌ای
۲۴۴.....	حجامت و بهبودی اکسیژناسیون
۲۴۵.....	حجامت تنظیم‌کننده‌ی جذب و دفع
۲۴۵.....	حجامت چه می‌کند
۲۴۷.....	حجامت مهارکننده‌ی آسیب و مرگ سلولی
۲۴۹.....	اصول اساسی باینی و نکات اخلاقی در پژوهش‌های پزشکی بر روی انسان
۲۵۱.....	تحقیقات بالینی نوآوری و مراقبت‌های طبی تخصصی
۲۵۱.....	تحقیقات بالینی غیر نوآوری
۲۵۲.....	اینک چند مقاله

فصل چهارم

۲۶۹.....	حجامت اطفال
۲۶۹.....	مقدمه
۲۷۰.....	رویکرد طب‌ستی به اطفال، زنان باردار و مادران شیرده
۲۷۰.....	جایگاه حجامت اطفال در طب افواهی و طب‌ستی
۲۷۲.....	آثار عمومی حجامت در اطفال و نوجوانان
۲۷۲.....	آثار اختصاصی حجامت در درمان بیماری‌های اطفال و نوجوانان
۲۷۳.....	مراحل آماده‌سازی کودک برای حجامت توسط والدین و پزشک
۲۷۵.....	روش اجرای حجامت اطفال
۲۷۸.....	محدودیت‌ها و موانع انجام حجامت در اطفال
۲۷۸.....	ایده‌ی نو- حجامت نوعی واکسیناسیون است
۲۷۹.....	ایده‌ی دیگر (حجامت اطفال، تحول در ژنتیک و نسل‌آینده)
۲۸۱.....	تقویم زمانی حجامت اطفال
۲۸۲.....	ابعاد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و ... حجامت به‌خصوص حجامت اطفال

نتیجه گیری، جمع بندی و ارایه ی پیشنهادات..... ۲۸۳

فصل پنجم

شش اصل ضروری برای سالم زیستن..... ۲۸۵

(۱) هوا..... ۲۸۵

خاصیت و فعل هر هوا..... ۲۸۶

هوای معده..... ۲۸۶

هوای گرم..... ۲۸۶

اعتدال فصول..... ۲۸۷

فصول سال از نظر باران..... ۲۸۸

مزاج فصول..... ۲۸۸

(۲) طعام و شراب (خوردنی ها و آشامیدنی ها)..... ۲۹۰

نظریه های مختلف در رابطه با گرمی، سردی، خشکی و تری غذاها و داروها..... ۲۹۱

اصطلاحات تغذیه در طب سنتی ایران..... ۲۹۲

زمان و طرز صحیح غذا خوردن از نظر طب سنتی..... ۳۰۷

آزمودن آب..... ۳۰۹

(۳) زمان و طرز صحیح ورزش از نظر طب سنتی..... ۳۱۱

(۴) علت خواب..... ۳۱۲

(۵) انواع استفراغ..... ۳۱۴

اسهال..... ۳۱۵

اسهال و استفراغ..... ۳۱۸

فصد..... ۳۱۸

حجامت..... ۳۱۹

احتباس..... ۳۱۹

اسباب احتباس..... ۳۱۹

مشکلات ناشی از احتباس غیرطبیعی..... ۳۲۰

اقسام اعراض نفسانی..... ۳۲۲

فصل ششم

زمان‌شناسی (Chronology) در طب (حجامت).....	۳۲۵
صُور ماه.....	۳۲۸
جذر و مدّ قمری.....	۳۲۹
تأثیر ماه بر موجودات زنده.....	۳۳۰
تأثیر نو ماه.....	۳۳۱
تأثیر ماه بر انسان.....	۳۳۲
انسان و ماه.....	۳۳۲
ارتباط ماه و دوره‌های قاعدگی در یک نگاه آماری و آزمایشگاهی.....	۳۳۷
جنون و ماه.....	۳۳۸
نقش ماه کامل بر رفتار.....	۳۳۸
ارتباط تغییرات ماه و بیماری‌های فکال - روقی منجر به مرگ.....	۳۳۹
رابطه‌ی ماه با تعداد جرایم.....	۳۳۹
ماه و فعال شدن بعضی از عوامل بیماری‌زا.....	۳۳۹
نظر بعضی از حکما در باره‌ی ساعات.....	۳۴۱
زمان‌های مناسب برای انجام حجامت.....	۳۴۱
نمونه‌ای از اعتقادات در رابطه با ماه‌های رومی.....	۳۴۴
تقویم حجامت.....	۳۴۵

فصل هفتم

مقالات مخالف حجامت.....	۳۵۱
آیا حجامت در سلامتی بدن مؤثر است.....	۳۵۲
ترویج حجامت منافی فرهنگ اهدای خون.....	۳۵۶
مجوز حجامت برای تحقیقات است نه یک شغل.....	۳۵۷
حجامت یا اهدای خون.....	۳۵۸
حجامت، رفتار پرخطر.....	۳۶۰

۳۶۰.....	خطر برای سلامت شهر
۳۶۴.....	درمانی برای تمام بیماری‌ها
۳۷۱.....	درمان کوتاهی قد با حجامت
۳۷۲.....	آلودگی محیط زیست

فصل هشتم

۳۹۳.....	بیماری، طب و ارکان درمان
۳۹۴.....	تقسیم‌بندی علم طب
۳۹۴.....	الف) طب نظری
۳۹۴.....	ب) طب عملی
۳۹۵.....	سلامتی
۳۹۶.....	تقسیم‌بندی اختلالات فعل و عما
۳۹۶.....	تقسیم‌بندی بیماری‌ها
۳۹۶.....	سو، مزاج ساده
۳۹۶.....	سو، مزاج مادی
۳۹۷.....	تقسیم‌بندی انواع سو، مزاج
۳۹۷.....	اسباب سو، مزاج مفرد
۳۹۷.....	الف) سبب‌های سو، مزاج گرم
۳۹۸.....	ب) سبب‌های سو، مزاج سرد
۳۹۸.....	ج) سبب‌های سو، مزاج خشک
۳۹۹.....	د) سبب‌های سو، مزاج تر
۴۰۲.....	امراض مرکب
۴۰۲.....	مراحل ۴ گانه‌ی مرض
۴۰۳.....	دلایل و علائم (نشانه‌شناسی)
۴۰۴.....	تقسیم‌بندی علائم
۴۰۴.....	نشانه‌های کلی مزاج
۴۰۵.....	شرایط لمس صحیح برای معاینه‌کننده

۴۰۵.....	شرایط فرد لمس شونده.....
۴۰۸.....	نشانه‌های غلبه‌ی اخلاط.....
۴۰۸.....	نشانه‌های غلبه‌ی خلط صفرا.....
۴۰۹.....	نشانه‌های غلبه‌ی خلط خون.....
۴۰۹.....	نشانه‌های غلبه‌ی خلط بلغم.....
۴۱۰.....	نشانه‌های غلبه‌ی خلط سودا.....
۴۱۰.....	نشانه‌های اختصاصی اعضا.....
۴۱۴.....	نبض: س.....
۴۱۵.....	تعریف نبض.....
۴۱۵.....	تعریف ارواح.....
۴۱۶.....	اجزای نبض.....
۴۱۶.....	شرایط بررسی صحیح نبض.....
۴۱۷.....	عوامل تغییردهنده‌ی نبض.....
۴۱۷.....	نحوه‌ی بررسی نبض.....
۴۱۸.....	اجناس نبض:.....
۴۲۴.....	نبض‌های مرکب.....
۴۲۶.....	علل ۳گانه (ماسکه) نبض، تعریف.....
۴۲۶.....	اسباب افزایش حاجت.....
۴۲۶.....	اسباب ضعف نبض.....
۴۲۶.....	قاروره (بررسی ادرار) برای تشخیص.....
۴۲۷.....	خصوصیات شیشه‌ی قاروره.....
۴۲۷.....	شرایط نمونه‌گیری (جمع‌آوری ادرار).....
۴۲۸.....	نحوه‌ی بررسی قاروره.....
۴۲۸.....	دلالت ادرار.....
۴۲۹.....	مشخصات ادرار.....
۴۳۱.....	علل ایجاد ادرار رقیق.....
۴۳۱.....	علل ایجاد ادرار غلیظ.....

۴۳۲		علل کدورت (Opacity) ادرار
۴۳۴		انواع رسوب
۴۳۵		تقسیم‌بندی مکانی رسوب ادرار
۴۳۷		نکاتی درباره‌ی ادرار کودکان
۴۳۷		تفاوت‌های ادرار زنان با مردان
۴۳۹		علم تدابیر درمان
۴۳۹		غذا در بیماری
۴۳۹		دارو درمانی
۴۴۰		اقدامات دستی (عمال یا اری)
۴۴۰		علم حفظ سلامتی (تدابیر سختی)
۴۴۱		نکات لازم در مواقع لزوم کشش غذا

فصل نهم

۴۴۵		نکات مختصری درباره‌ی دارو در طب سنتی
۴۴۵		اصل اول
۴۴۵		اصل دوم
۴۴۷		تدبیر سوء مزاج
۴۴۷		نکاتی خلاصه در مورد داروها
۴۴۷		مفردات
۴۴۸		در بیان دوا و غذا و ذوالخاصیه و مرکب‌القوی
۴۵۰		نحوه‌ی اثر دارو
۴۵۱		تعریف غذا و دارو
۴۵۳		افعال و عملکرد ادویه و اغذیه
۴۵۴		ذوالخاصیه
۴۵۵		غذای ذوالخاصیه
۴۵۵		دوای ذوالخاصیه

۴۵۵.....	غذا و دَوای ذوالخاصیه.....
۴۵۶.....	مراتب قوای ادویه.....
۴۵۷.....	درجات قوای ادویه.....
۴۵۹.....	ساختار بدن و تأثیر مواد در بدن.....
۴۶۰.....	شناخت عملکرد و مشخصات داروها.....
۴۷۸.....	مفردات غذایی.....
۴۷۹.....	غلات.....
۴۷۹.....	گندم (بسطه).....
۴۸۰.....	بعضی از انواع آن‌ها.....
۴۸۰.....	جو.....
۴۸۰.....	گوشت‌ها.....
۴۸۱.....	گوشت گوسفند.....
۴۸۲.....	اجزای گوسفند.....
۴۸۲.....	گوشت بره و بزغاله.....
۴۸۳.....	گوشت گوساله.....
۴۸۳.....	گوشت گاو.....
۴۸۳.....	گوشت و فرآورده‌های مرغ.....
۴۸۴.....	تخم مرغ.....
۴۸۴.....	گوشت کبک.....
۴۸۴.....	بلدرچین.....
۴۸۵.....	گوشت ماهی.....
۴۸۶.....	گوشت میگو.....
۴۸۶.....	گوشت شکار.....
۴۸۶.....	گوشت آهو.....
۴۸۷.....	شیر و فرآورده‌های آن.....
۴۸۹.....	میوه‌ها و خواص آن‌ها.....
۴۹۵.....	میوه‌های زمستانی.....

۴۹۷	میوه‌های خشک
۵۱۰	تعدادی از مفردات و معجون‌های تجویز در مؤسسه‌ی تحقیقات حجامت ایران
۵۱۰	عسل
۵۱۱	سیاهدانه
۵۱۳	زیتون
۵۱۴	بابونه
۵۱۵	زعفران
۵۱۵	روغن حیوانی
۵۱۶	کاسنی=کاشش
۵۱۷	رازیانه
۵۱۸	سرکه
۵۲۰	بارهنگ=بارتنگ= لسان‌الحمل
۵۲۲	اسطوخودوس
۵۲۳	بنفشه
۵۲۵	کنجد
۵۲۵	اسفند
۵۲۵	خاک رس=گل ارمنی= آرژیل
۵۲۶	صبر زرد
۵۲۷	خرقه= بقلت‌الحمقا، = بقلت‌الزهر
۵۲۸	فرنجشک
۵۲۸	عرق بیدمشک و عرق بهارنارنج
۵۲۹	دوسین

فصل دهم

۵۳۳	درمان بیماری‌ها با محوریت حجامت
۵۳۵	بیوست
۵۳۷	اعتیاد

۵۴۲.....	چاقی
۵۴۴.....	لاغری
۵۴۵.....	سرطان
۵۴۶.....	بیماری‌های پوستی
۵۴۷.....	بیماری‌های سر و گردن
۵۴۸.....	سرگیجه/سردرد
۵۴۹.....	تشنج/صرع
۵۴۹.....	بیماری‌های دهان
۵۵۰.....	فشارخون
۵۵۱.....	بسته شدن رگ یا به خصوص رگ‌های قلب
۵۵۲.....	تنگی نفس
۵۵۲.....	دیابت
۵۵۳.....	نخاع و اعصاب محیطی
۵۵۶.....	بیماری‌های گوارشی
۵۵۶.....	کلیه‌ها و مجاری ادراری
۵۵۷.....	نازایی
۵۵۸.....	اختلالات جنسی
۵۵۹.....	انحرافات جنسی
۵۵۹.....	مشکلات ژنتیک
۵۶۰.....	بیماری‌های اندام (دست و پا)
۵۶۱.....	انواع فتق‌ها
۵۶۱.....	صدمات فیزیکی
۵۶۲.....	مسمومیت‌ها
۵۶۳.....	بیماری‌های عفونی
۵۶۳.....	بیماری‌های نقص ایمنی
۵۶۴.....	بیماری‌های خونی
۵۶۴.....	اختلالات استخوانی

۵۶۴.....	بیماری‌های روماتیسمی
۵۶۴.....	اختلالات مربوط به تنظیم دما
۵۶۵.....	بیماری‌های متابولیک
۵۶۷.....	فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه

انسان همواره به نعمت سلامتی در منی کامل آن توجه داشته است. این توجه، مختص نسل دُرْدانه‌ی انسان نبوده. بلکه حیوانات و گیاهان هم تلاش‌های حساب شده‌ای برای حفظ سلامت خود دارند، بنابر این انتظاری بی‌دلیل نیست اگر اکثر مبادی طب را به قدمت اقلاً چند هزار سال بدانیم. بسیاری از این تلاش‌ها عرافی و بدون منطق بوجود آمده‌اند و فقط می‌توان برای آن‌ها ارزش دارونما (Placebo) قایل بود، اما صد البته خرافات کوله‌بار لازم را برای بقا و پویا ماندن طی چند هزار سال دارا نیست.

نگارنده همیشه از خود می‌پرسم چرا ساده‌ترین راه را نرویم؟ مثلاً برای نوشتن یک مقاله معمولاً از عباراتی ثقیل، جملاتی پراکنده و پیچیده استفاده می‌شود، اما مگر نثر شیوا و روان اشکالی دارد! طب هم از منظری ساده و از منظر دیگر بسیار پیچیده است، زیرا منظر ساده‌ی آن باید محجور بماند. حجامت یکی از این جنبه‌های تو در توی طب (سستی و جدید) است، و از مرتبه‌ای ساده و در نمودی بسیار پیچیده و حاوی نکاتی بی‌شمار و ظریف است. آن قدر ساده که شاید با یک بار دیدن بتوان مدعی آموختن آن شد، و آن قدر پیچیده که پس از گذشت چند هزار سال، بیشتر به نوعی هنر شباهت پیدا کرده تا روشی درمانگر!

جعبه‌ی حجامت، ۱۸۷۸

حجامت با هدف تخلیه‌ی مواد سمّی از بدن و مردم پسند از زمان‌های رُم تا اواخر قرن ۱۹. کاپ شیشه‌ای گرم می‌شد و روی پوست فشار داده می‌شد. چون اکسیژن کاپ مصرف می‌شد؛ خلأ نسبی داخل کاپ بدن را می‌مکید. حجامت خشک روی پوست بدون خراش تاول‌هایی را ایجاد می‌کرد که بعداً تخلیه می‌شدند.

Cupping set, 1873.

Cupping aimed to draw poisonous substances from the body and was popular from Roman times until the late 19th century. The glass cup was heated and pressed on the skin. As the oxygen in the cup was used up a partial vacuum was created powerfully sucking the cup to the body. Dry cupping was performed on unbroken skin creating blisters which were then drained. Wet cupping covered a wound or deliberate incision, and drew out blood, pus and other fluids.

به هر حال، بحث درگیری‌های بین طرفداران این روش با مخالفین آن را دامن نخواهیم زد، زیرا هرچه پیش آید، خوش آید. به قول بزرگی: (هرچه به هنر آمیخته نباشد ماندگار نیست، و هرچه هنرمندانه باشد، غمش از بی‌هنران نیست). همین بس که هرچه دست‌طیب‌ترتر باشد، توانا تر است. (دارندگی و برازندگی)، اما اگر روزی همه‌چیز از دسترس

دورباشد (داروهای رنگ و وارنگ، ابزار، آزمایشگاه، رادیو گرافی، لیزر، اسکن ها، اتاق عمل، ...) حتی گیاهان دارویی و فقط لیوانی آب و بس، کدام طبیب می تواند هم چنان ادعای طبابت کند! آیا هم اکنون چنین شرایطی کاملاً افسانه ای است! جنگ ها، بلایای طبیعی شرایط اقلیمی، فرهنگ های مختلف، اوضاع خاص بسیاری از کشورها، ... حقایق از اوضاع کنونی بشر نیستند؟ آیا گرانی امکانات امروزی که حتی گیاهان دارویی را نیز به تجارتی گران و لوکس تبدیل کرده اند، ... اموری غیر حقیقی و دروغیایی اند؟ آیا اطبا همواره می توانند پشت میز تحریر خود نشسته و Order بنویسند و بیمار هم اجرا کند. ... بگذریم!!

اشاره ای دیگر هم به تاریخچه ی حجامت خالی از ملاحظه نیست. یکی از الفاظ فرنگی که امروزه آن را معادل حجامت می دانند، (Cupping) است. (Cup) به معنی فنجان، لیوان و ... است. دلیل این که نام آن را کاپ گذاشته اند، آن است که بشر از آن برای بادکش استفاده می کرده نه برای نوشیدن (برای نوشیدن از جام (Bowl) استفاده می شد)، و چون از ابزاری لیوانی شکل برای بادکش استفاده می کردند، هنگام کندن لیوان بادکش، صدای (کاپ پپ) به گوش می رسید. کاپ آن قدر با ارزش بود که پس از چند هزار سال هنوز به ورزشکاران پیروز در مسابقات، مدال و کاپ اهدا می شود، که جنس آن ها نیز معمولاً از طلا، نقره و فلزات گران قیمت است. و

این تقدس حاکی از اهمیت عمل (Cupping) یا همان حجامت امروزی (دیروزی) است. به کوتاه‌سخن باید گفت (این کاپ‌ها بطور هنرمندانه‌ای عمل حجامت را بر

استاد حسین خیراندیش مدیر مؤسسه‌ی تحقیقات حجامت ایران. ایشان یکی از افرادی هستند که برای احیای حجامت و طب سنتی در چند دهه‌ی اخیر زحمات کم نظیری را متحمل شدند.

دوش‌هنر (چند هزار سال از لابه‌لای مخالفت‌های آگاهانه و ناآگاهانه ...) بالاخره بدست ما رساندند، و ما نیز در جنگیدن با آن از هیچ کاری فرزگزار نکردیم ... حبس، اعدام، جریمه، تهدید، تویخ و حتی توبه‌های نیز حریف این هنر نشدند ... و وسایلی به‌ذغال ماند.

در خاتمه وظیفه‌ی خود می‌دانم از جناب حسین خیراندیش، استاد

عزیز و سائراساتید و دست‌اندرکاران تعیم و تعلیم این پدیده‌ی اعجاز‌آمیز کمال قدردانی را بنمایم.

تاریخچه‌ی حجامت: در مورد تاریخچه‌ی حجامت، قطعاً بین سندی چند هزار ساله وجود دارد. دانش طب سنتی تقریباً تمام کشورها دارای استفاده از بادکش و حجامت می‌باشند. به طور کلی یکی از موارد همه‌جا حاضر (Ubiquitous) در تاریخ کلی حیات بشر، عمل ایجاد خلأ است، زیرا بطور معمول فشار داخل قفسه‌ی سینه، شکم، مغز استخوان، گوش میانی و ... بصورت دوره‌ای نسبت به فشار جو کره‌ی زمین تغییر می‌کند. فشار جو نیز مرتب بسته به حرارت، تغییر ارتفاع، جزر و مد، عوارض اقلیمی مثل باد، طوفان ... در تغییر است. در فرهنگ‌ها و ملیت‌های مختلف نیز ابزار متنوعی برای ایجاد خلأ (Vacuum) به کار رفته‌اند.

استفاده از (Cup)، شاخ حیوانات، کوزه، لوله‌های رابط، لیوان‌های سوپاپ‌دار و

... برای بادکش و حجامت، سابقه‌ای طولانی دارد. نگارنده در هر شهر یا استان کشور خودمان حجامت را انجام دادم، ساکنین محلی ذوق زده می‌شدند که (شما طبّ محلی ما را بلد هستید!) مثلاً در استان‌های شمالی، این عمل به کوزه انداختن معروف است، و در خوزستان، طب عربی عشایری، ... چینی‌ها و شرق‌دور و خاورمیانه، ... و خلاصه در تمام ۴ سوی عالم بشری، حجامت ردپایی دارد. جدا کردن حجامت از طب، شاید ستونی مهم از طب را ویران کند!

تعجب! این که حجامت در جای‌جای زمین برای حیوانات و گیاهان هم مرسوم بوده و هست! مثلاً ایجاد خراش بر روی پوست درختانی مثل گردو باعث افزایش باردهی و کیفیت محصول آن‌ها می‌شود.

حجامت از حیوانات شیر در حجم و کیفیت شیرشان را افزون می‌کند. حجامت حیوانات گوشتی، گوشت آن‌ها را لذیذتر می‌گرداند. حفر چاه‌هایی خاص در زمین و در جاهایی مشخص، احتمالاً از تحریک سیاری از بناهای تاریخی توسط زلزله تاکنون محافظت کرده و شاید یکی از ۱۰۰ ایجاد چاه‌های زنجیره‌ای و قنوات، به نوعی اعتقاد به حجامت و تخلیه‌ی هیجانات زمین را تداعی کند. نگارنده به یاد می‌آورم که زمانی تازه فارغ‌التحصیل شده بودم. از حجامت جز نامی نمی‌دانستم، ولی تعداد زیادی مراجعه‌کننده داشتم که شکایتی جالب داشت. و می‌گفتند (وقتی بهار می‌شود، ناحیه‌ی بین ۲ کتفشان دچار خارش شدید می‌شود. تا چند خراش کوچک در آن محل با ناخن ایجاد نکنند، آرام نمی‌گیرند! آن مفعول مسئله مزبور را با عناوینی مثل (تیک عصبی)، (آلرژی)، و ... توجیه می‌کردم، اما اکنون بخوبی می‌دانم که نیاز به حجامت، موجب چنین وضعیتی بوده، که دلایل آن هم در مبحث (مکانیزم‌های پیشنهادی برای حجامت) شرح داده شده‌اند.